

BUITEN

28^E JAARGANG N^O. 25

ZATERDAG 23 JUNI 1934

ALS DE ZEIS ER NIET WAS...
(BIJ HET ARTIKEL: „LANGS DIJKEN EN WEGEN IN JUNI”)

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

EEN HOLLANDSCHE JUFFER OP BEZOEK BIJ EEN SULTAN (UIT OUDE JOURNALEN), DOOR MARIE C. VAN ZEGGELEN.	BLZ. 290—291
LAND EN VOLK VAN BRETAGNE (GEÏLL.), DOOR W. V. L.	BLZ. 292—294
DE DWERGSCHNAUZER (GEÏLL.), DOOR P. M. C. TOEPOEL	BLZ. 294—296
LANGS DIJKEN EN WEGEN IN JUNI (GEÏLL.), DOOR M. HOEN	BLZ. 289, 296—298
GAILLARDIA'S (GEÏLL.), DOOR G. KROMDIJK.	BLZ. 298—299
HET GELUKKIGE FAMILIELEVEN DER PRIMITIEVEN (GEÏLL.), DOOR CHRISTIAN LEDEN	BLZ. 299—300
DE WATERLELIE, DOOR WS.	BLZ. 300
BIJ SPARTA (GEÏLL.), (GEDICHT), DOOR EDWARD B. KOSTER	BLZ. 300

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar **Rokin 74—76, Amsterdam**. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.
Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, verboden.

Een Hollandsche juffer op bezoek bij een Sultan

DOOR MARIE C. VAN ZEGGELEN (UIT OUDE JOURNALEN)

POETRI Sri Alam, dochter van den grooten Iskander Moeda, jonge weduwe van den nog beroemder Iskander Tsnani, was tot Sultan over de landen van Atchin en Pedir uitgeroepen. Zij was de eerste vrouw die over deze landen regeerde en haar bestuur kenmerkte zich door rust en welvaart in „Het huis des Vredes”, zooals de eernaam van Atchin's hoofdstad was. Sedert drie jaar was ook het eiland Malakka aan den aartsvijand Portugal ontnomen, togen de ranke galeijen niet meer ten oorlog uit, doch slechts om handel te drijven langs de kusten der omringende zee; de vuurmonden langs het strand van Atchin tot Pedir stonden daar slechts om vreugdeschoten te geven of als waarschuwing voor hen die met vijandige bedoeling het land mochten naderen.

De verovering van Malakka was grootendeels te danken aan de hulp van een blank ras, dat reeds met Poetri Sri Alam's vader en grootvader in aanraking was geweest. Het was, evenals het volk van Atchin, een vijand van Portugal. Sterk was het en dapper. Als kind reeds had de vorstin er over hooren spreken. Een afgezant die daarheen was gezonden, had verhaald van groote steden met steenen huizen, van drukke havens met vele schepen, van twee prinszen die een grooten krijg voerden met het land Spanje, dat verwant was met Portugal. De vrouwelijke lijfwacht die Poetri Sri Alam altijd omringde, en die, nu zij als vorstin regeerde, niet minder dan duizend vrouwen telde, was bij die verhalen steeds het aandachtig gehoor geweest, doch alleen met de prinses gelaten, had zij ter aarde vallende immer getuigd dat niets haalde bij den roem en de grootheid van het land Atchin en Pedir. Poetri Sri Alam twijfelde niet aan de macht van haar land, waar de twaalf rijks grooten haar raad en bijstand verleenden, maar telkenmale als zich de machtige schepen met de Oranje-blanje-bleu vlag op de reede van Atchin vertoonden, kwam het sterke verlangen bij haar op, den Hollander nader te leeren kennen. Daar zij een vrouw was, was dit een onmogelijkheid. Mannen mochten het paleis niet betreden. De onderhandelingen werden met den Maharadja van de rijks grooten gevoerd. Zoo was een peper-contract afgesloten, maar de sultan wilde zelf met hen spreken. Een tin-contract had zij geweigerd, wachtende op herhaling van het verzoek, om wellicht de rijks grooten te noodzaken met haar zelve te onderhandelen.

De rijks grooten waren de eerste dienaren van Poetri Sri Alam, nu genaamd Sultan Tadjoe l'Alam. Zij hadden haar tot sultan uitgeroepen, omdat zij de dochter van den grooten Iskander Moeda, de weduwe van den grooteren Iskander

Tsani was, maar in waarheid omdat zij een vrouw was en het dreigende gevaar, een mannelijken afstammeling van het naburige Johor in Malakka tot Heer te krijgen, zoo werd afgewend. Sultan Tadjoe l'Alam schikte zich in vele dingen willig en bereid naar de twaalf rijks grooten. Zij leefde stil in haar paleis, omringd en beschermd door de duizend gewapende vrouwen. Maar als er een schip met vreemde vlag ter reede kwam, liet zij onmiddellijk onderzoeken of het een Engelsch, een Zeeuwsch of Hollandsch vaartuig was. De Engelschen vreesde zij. Was het een Zeeuw of Hollander, dan werd hij ingehaald. De strandwacht kreeg bevel zoo spoedig mogelijk het zegel te overhandigen, dat, met de toestemming aan wal te komen, tegelijkertijd de uitnoodiging bevatte Atchin's hoofdstad te bezoeken. Zoo was reeds menig Hollandsch koopman door een opgetuigden olifant met groot gevolg naar het vorstinneverblijf gebracht, doch nimmer had zijn voet dat vorstinneverblijf betreden. In den voorhof ontving Sultan Tadjoe l'Alam haar bezoekers, omringd door haar vrouwelijke lijfwacht. Daar liet zij haar slaven de ververschingen rondnemen, daar ook liet zij haar danseressen verschijnen om de gasten met spel en dans geneugte te doen. Geen blanke man was ooit het vrouwenverblijf binnen getreden. „Zouden de mannen uit het Westen nooit hun vrouwen medebrengen?” dit was de vraag welke de vorstin zich zelve meermalen had voorgelegd.

Onverwacht kwam er antwoord op die vraag. Het geschiedde op een middag, toen de zon in het Zenith stond, dat er plotseling een gerucht onder de vrouwelijke lijfwacht ging. Een schip lag geankerd voor de reede. Het kon deze niet dicht naderen wegens het onstuimige weêr. Er werden schoten gelost.

De lijfwacht werd altijd onmiddellijk gewaarschuwd als een vreemde vlag zich liet zien. Zij had zich derhalve verzameld binnen de drie muren die het paleis omringden, om de komst af te wachten van den bode, die kondschap zou brengen van het vreemde schip. Eenige uren daarna meldde zich de Oeloebalang aan het vorstinneverblijf om het zegel van de vorstin te ontvangen en het met de noodige eerbewijzen aan het buiten de reede liggende schip te brengen. Uit de donkere vrouwenscharen trad hem de opperste, genaamd „To Boenging”, welke naam „Groote Bloem” beteekent, tegemoet. En de Oeloebalang zeide haar: „Een groot heer van Java en een opperkoopman uit Malakka, zoo heeft de strandwacht mij gemeld, zijn aan boord, maar het schip is moeilijk te bereiken van wege de sterke branding”. Een groote galeij alleen kon de passagiers aan wal brengen, te meer daar de opperkoopman zijn vrouw en kind had medegebracht. Groote Bloem dacht na. Zij wist dat dit bericht de vorstin zeer zou verheugen. Een blanke vrouw! De eerste vrouw uit het verre, vreemde land die hier voet aan wal zoude zetten! Groote Bloem was eerzuchtig. Nu zou zij gelegenheid hebben haar vorstin te behagen. Alles diende in het werk gesteld te worden, de vrouw luisterrijk te ontvangen. Maar ook de Oeloebalang was eerzuchtig. Ook hij meende dat nu het oogenblik aangebroken was, zijn glorie en macht te doen stijgen. Een vrouw evenwel zou door vrouwen omringd worden! Wanneer de vorstin beval dat hare slavinnen aan boord zouden gaan, werd de kans zich te onderscheiden voor den Oeloebalang gering. Het slechte weêr echter was zijn voordeel. Hij als Oeloebalang zou probeeren te verhinderen dat de vrouwen als afgezanten werden gezonden. Een oogenblik zag hij de Groote Bloem aan. Zij was zijn vijandin, hoewel slechts een vrouw van geringe afkomst, maar hij kende haar invloed, daarom sloeg hij de oogen weder neer en verzocht niet lang te toeven.

„Wacht hier”, zei de Groote Bloem. „Ik breng U het vorstelijk zegel”. Nauwelijks had zij de trap tot het vorstinneverblijf betreden of de vele in zwarte broeken en baadjes gehulde vrouwen gestalten omringden den Oeloebalang. Ieder van haar wilde weten. Zooals de wind door de bladeren van een boom gaat, had het bericht dat een vrouw aan boord was, de lijfwacht doen trillen van nieuwsgierigheid. Droeg zij niet als een spiegel in zich het verlangen der vorstin een blanke vrouw te zien, iemand van haar geslacht uit het Westen? Men vroeg den Oeloebalang dingen die hij niet weten kon. Hij was immers nog niet aan boord van het schip geweest, en, zeide hij — of men het schip kon bereiken was zeer de vraag, de zee was onstuimig, het gevaar bij het tegen de branding in roeien groot. Maar de vorstin had groote, sterke galeijen, zij had vele roeiers, men kon de golven trotseeren, meenden de vrouwen. Zij waren als door tooverslag uit haar loome rust gewekt en

ongedurig wachtten zij op de terugkomst van Grootte Bloem.

In de ommegangen van het paleis, die als koele tuinen waren, door tamarinden beschadwd, verbeidden de twaalf rijksgrouten To Boeging's terugkomst, wanneer zij de bevelen der vorstin zou overbrengen. Zoodra het bericht hun bereikt had dat er een vreemd groot schip buiten lag, waren zij op hun olifanten hierheen gekomen. De twaalf hooge grijze dieren, nu van hun berijders ontlast, wachtten in den buitensten hof aan de hand der slaven, die de slurven omhoog drukten, zoodra die zich in wachters-ongeduld verhieven. Eensgezind hadden de rijksgrouten zich op den grond nedergezet — de beenen gekruist, de handen saamgevouwen in den schoot, zoodat de zon spatjes glinsterde op hun beringde vingers; ook bij hen was eenig ongeduld, hoewel dit beteugeld werd door hun bewuste waardigheid van rijksgrouten. Zij vonden dat de Grootte Bloem lang weg bleef met het vorstelijk zegel. De Oeloebalang, zelf nog altijd omringd door de weetgierige vrouwen, begon ten hoogste verontwaardigd te worden en juist wilde hij een der andere slavinnen naar het vorstenverblijf zenden om der vorstinne besluit te vragen, toen Grootte Bloem de trap afdaalde van het vorstelijk verblijf.

„Welnu?” vroeg de Oeloebalang, die haar tegenmoet trad: „De vorstin wil beraadslagen met de vrije vrouwen”, zeide Grootte Bloem. Zij zelve was van lage geboorte, hoewel de opperste van de lijfwacht. Zij had het vertrouwen van Sultan Tadjoe l'Alam, doch wanneer er besluiten van gewicht moesten genomen worden, diende dit met de vrije vrouwen overwogen te worden. Het was Adat, slechts vorm. De vrije vrouwen woonden in den Dalam, men had haar slechts te waarschuwen. Twee slavinnen gingen op bevel deze uitverkorenen halen. Intusschen vroeg de Oeloebalang zich af, welk besluit van gewicht er ditmaal genomen moest worden eer hem het zegel werd toevertrouwd. Uit trots weerhield hij de vraag, die hem op de lippen brandde, en uit stille wraakzucht zeide Grootte Bloem niets. Rondom was de gewapende lijfwacht weder in haar stille zittende houding neergezonken. Zij wachtte achter Grootte Bloem. „Men dient niet lang te wachten mij het zegel te brengen”, dreigde de Oeloebalang „denk er aan, zoodra de zee kalmer wordt moet de galeij uitgaan om het schip te naderen”.

„De vorstin weet dit”, antwoordde Grootte Bloem.

„Er kunnen geen vrouwen met dit weer in de booten”, zeide de Oeloebalang weer.

„Dat zal de vorstin beslissen”, zeide Grootte Bloem en zag over het hoofd van den Oeloebalang, de drie vrije vrouwen naderen, genaamd „Maan”, „Rozijs” en „Het Goede Hart”. Zij droegen zwarte lange broeken en zwart baadjes, evenals de duizend vrouwen der lijfwacht, doch zij hadden ieder een kleurige slendang om schouders en hoofd. Maan en Rozijs een licht groene, het Goede Hart een vlamvend oranje.

Trotsch ging Grootte Bloem haar voor naar het vorstenverblijf — en weder wachtten die allen daarbuiten — de veelvuldige lijfwacht — de ongeduldige Oeloebalang — de twaalf rijksgrouten en hun door slavenhand beteugelde olifanten. Doch hij die in het Oosten geboren is, weet te wachten. Als de tijd nog niet daar is, komt hij niet en als de tijd daar is, komt hij. Twee uur waren voorbijgegaan, toen Grootte Bloem — gevolgd door Maan en Rozijs en Het Goede Hart, naar buiten trad en triomfantelijk sprak zij tot den Oeloebalang:

„Niemand mag het gelaat van de blanke vrouw aanschouwen voor dat Sultan Tadjoe l'Alam het gezien heeft. Laat het Moorsche schip, het grootste dat er is, van de schoorbalken halen. Vijftig roeiers zullen de vrije vrouwen en eenige slavinnen naar het schip varen om de blanke vrouw te halen”.

De Oeloebalang glimlachte. „Hoe wilt gij het bevel der vorstin opvolgen, deze vrouw over te varen zonder haar te zien?”

„Wij zullen onze oogen neerslaan — wij zullen haar sluieren — laat dat aan ons over”.

„Het zegel?” vroeg de Oeloebalang.

„Hier is het zegel”, antwoordde Grootte Bloem — „doch het mag niet gegeven worden voor de blanke vrouw van boord is!”

Daar de Oeloebalang het zegel in zijn hand had, boog hij het hoofd en zwoer, de vrouwen zouden hem niet vóór zijn!

Er stond inderdaad een onstuimige zee. Op anderhalve mijl afstands van de kust lag het jacht Groll ten anker — neen het lag niet, het dobberde, het schommelde, het danste en wat is bewegelijker dan een ten anker liggend schip, dat ten prooi is der golven! Op deze heen en weer slingerende

en steigerende notedop waren de opperkoopman Jan Harmenszoon met zijn vrouw en dochttertje, benevens de commissaris Arnold de Vlamingh van Outshoorn. Deze laatste had de opdracht weder naar Batavia terug te keeren zoodra hij den opperkoopman in Atjeh zou geïnstalleerd hebben, met andere woorden: zoodra het contract voor den tin-verkoop met de vorstin geteekend was; een doel waar voor reeds drie maal een schip hier geanker had zonder dat de vorstin had willen teekenen. Doch hoe aan wal te komen? De branding scheen zelfs te hevig voor de geroutineerde galeiroeiers van de kust. Waarom toch toefde de strandwacht ditmaal zóó lang om het zegel te brengen? — De commissaris en de opperkoopman stonden beiden wijdbeens op het slingerende schip — en om beurten keken zij door de lange rooren naar wat er op de kust voorviel.

Niets van dit alles trok zich Joffer Harmenszoon aan — zij hing in het rookerig benauwd vooronder in een stoel, doodsbleeke, de armen over de leuning van den zetel — een nauwe, wit geplooid halskarkant greep haar keel als in een schroef — haar verdere ledematen waren geperst in den wijden, stijven, geplooiden rok en nauw puntig zwaar keurs — haar gezwollen voeten waren gewrongen in hoog gehakte schoenen met strikken — haar beringde vingers stonden wijd uit van de natte, kleverige hitte. Het draaide haar voor de oogen — het was of haar maag nu naar boven, dan naar beneden werd geperst. Een walgelijke stank van gedroogde visch en ranzige olie drong tot haar door. Juffer Harmenszoon was zeer kwalijk te moede! Zij wist niet eens waar haar dochttertje Agnietje was. Het was haar onverschillig. Telkens als haar echtgenoot zich op het trapje vertoonde om te vragen of zij iets van noode had — kreunde zij: „Laat mij, laat mij, o wee mij!” De arme juffer was twee dagen lang niet uit de stijve kleeren geweest en had niets gegeten dan een stuk scheepsbeschuit, daar zij te onpasselijk was om de zware kost die aan boord toebereid werd tot zich te nemen. De chirurgijnmeester van het schip vermocht niets en Harmenszoon zelf was zeer in bekommernis omtrent zijn vrouw. Hij wist niet wat met haar te beginnen en had groote spijt geen slavin van Malakka mede te hebben genomen om zijn geseldene op te passen. In Atchin zelve, had men hem gezegd, waren slavinnen genoeg te krijgen en de zeereis duurde niet lang. De matrozen hielden gelukkig toezicht op zijn Agnietje — die van geen zeeziekte af wist en groot geneugte in de papagaaien had, wier gekrijsch tot op de voorplecht door drong, waar hij met den Commissaris weder om beurten door het roer naar den wal tuurde. „Er zijn twee groote galeijen,” meende de Commissaris.

„En ik zie een vliegertje dat hier heen komt”, zeide Harmenszoon. Ja, er naderde op de kokende golven een kleine vlieger — een notedop met uitliggende vlerk aan stuurboord; wie bestond het aldus het Hollandsche schip te naderen? „Dat moet gewis de strandwacht met het zegel zijn”, meende de Commissaris.

„Ach,” dacht Harmenszoon, „ware het een slavinne, die ons daar gebracht werd voor mijn arm wijf! hoe zou ik den hemel danken!”

Er konden inderdaad niet meer dan twee man in een vlieger-tje behalve de roeier en stuurman. Maar het duurde lang, zeer lang, eer de prauw zoo dicht bij was dat de aan boord van de Groll vertoevenden onderscheiden konden wie er in zaten. Het kijkroer ging herhaaldelijk van hand tot hand tusschen den Commissaris en den opperkoopman. Ook de schipper van de Groll en de chirurgijnmeester hadden zich bij hen gevoegd en allen tuurden vol aandacht naar dat heen en weer, op en neer gaande dansende vaartuigje dat soms geheel door de golven aan het oog onttrokken werd. Spoedig waren allen het echter eens, dat er slechts één passagier in zat. „De Oeloebalang met het zegel”, zeide de schipper, maar de chirurgijnmeester riep opeens: „Gansch niet, Schipper — het is 'n vrouwmensch — het is een wijf, zoo waar ik Jan Janszoon heet!”

(Slot volgt)

RECTIFICATIE. Een lezer maakte er ons op attent, dat er — zeer tot onze spijt — in de onderschriften der platen in het nr. van 2 Juni een tweetal abuizen geslopen is. Het onderschrift op blz. 253 moet luiden: Aan een wetering in de Neder-Betuwe; in dat van de onderste afb. op blz. 261 moeten de woorden „bij Culemborg” vervallen.

EEN BRETONSCHE BRUILOFTSSTOET

LAND EN VOLK VAN BRETAGNE

DOOR W. VAN L.

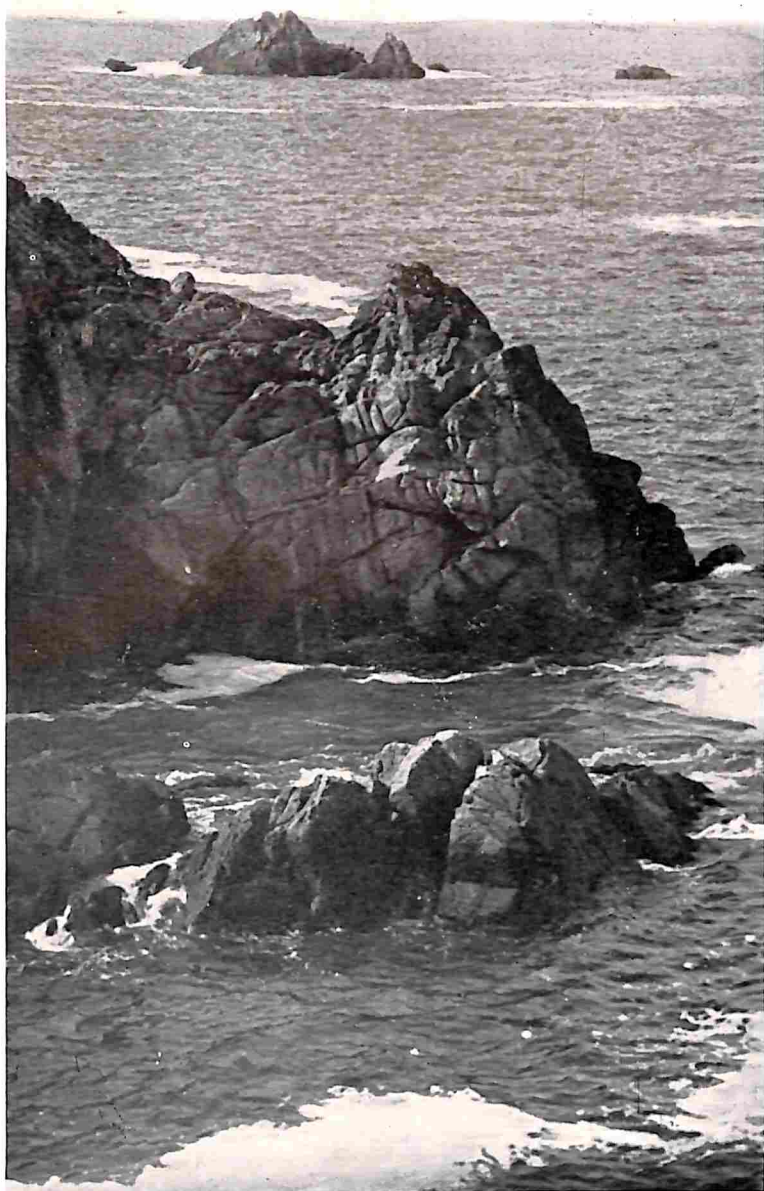
EEN groot openluchtmuseum, zoo heeft men Bretagne wel genoemd. En inderdaad — als in een ontzaglijk museum liggen hier de schatten opgehoopt en voor de bezoekers tentoongesteld: schatten aan natuurschoon, folklore, architectuur, beeldhouwkunst, historische monumenten, ja, wat niet al. ☒ Dit oude Keltische land is van een zeldzame bekoring en oorspronkelijkheid en van een oneindige afwisseling. Naast uitgestrekte, woeste heidevelden, in 't voorjaar geel gevlekt door de bloeiende brem, vindt men ontelbare kabbelende beekjes, zich slingerend door een sprookjeslandschap, waar de vijgen vruchten dragen en camelia's en magnolia's, mimosa's en granaatappels weelderig bloeien en geuren. ☒ En even verscheiden zijn ook de kusten. Hier mooie, vlakke stranden, kinderen en volwassenen lokkend tot spel en rustige genieting, ginds woeste, diep ingekerfde granietrotsen, waar bij ruw weer de zee zich toont in al haar ontzagwekkende kracht. ☒ Hier heerscht de zee over het land, niet alleen aan de kusten, maar tot diep het binnenland in, waar de bosschen nog zijn doortrokken van haar ziltheid en haar geuren. Uit het Westen, het Noorden en het Zuiden drijft de zee haar mist en damp en haar zware regenwolken landwaarts in, alle kleuren verbleekend, alle contouren verdoezelend. Ze hullen het land als in een waas van sombere melancholie, zoo typeerend voor heel het Bretonsche leven, waar volgens Renan de vreugde zelf nog van droefgeestigheid vervuld is. ☒ Dit land wordt bewoond door een merkwaardig volk van Keltische afkomst, dat in wezen en oorsprong nader tot Brittannië dan tot Frankrijk staat, maar zich immer — vooral in tijden van beroering — als trouwe burgers van het land en eertijds als

verknochte aanhangers van het Fransche koningschap deed kennen. ☒ Van deze Keltische bewoners kreeg het in den Romeinschen tijd den naam „Armorica”, het moderne „Armorique”, d.i. „het land van de zee”. ☒ Toch waren deze Kelten niet de vroegste bewoners. Vele eeuwen voor onze jaartelling, in het steenen en bronzen tijdperk, moeten hier reeds menselijke nederzettingen geweest zijn, die hun onverwoestbare sporen nalieten in den vorm van gigantische steenmonumenten, „menhirs”, „dolmens” of „cromlechs” geheeten, al naar ze rechtop in den grond staan, een soort tafel vormen of in cirkels geplaatst zijn. ☒ Lang heeft men gemeend dat deze monumenten altaren waren uit den tijd der Druïden, maar deze Druïden kwamen pas veel en veel later, omstreeks de zesde eeuw na Chr. ☒ Nog altijd oefenen deze van sagen en legenden omsponnen steenblokken een mysterieuzen invloed uit op de verbeelding van dit primitieve volk. Maar ook de heidensche Druïden-cultuur, die eeuwenlang diep in hun geest gegrift was, heeft daar onuitwisbare sporen in achtergelaten. En het latere Christendom heeft deze oude ideologie nooit geheel kunnen uitroeien, maar haar eigen beginselen zooveel mogelijk aangepast aan de heidensche tradities. ☒ In den laatsten tijd ontstond een nieuwe Barden-cultuur, die een deel van het oude gezag en het ritueel van het Druïdisme herstelde. Maar zonder diepere beteekenis dan een poëtische omlijsting van een wederopbloei der Bretonsche litteratuur. ☒ De oude Keltische taal wordt nog altijd door ruim één millioen menschen in vier verschillende dialecten gesproken, al wordt het aantal van hen, die ook het Fransch spreken — of althans verstaan — met den dag grooter. ☒ Eeuwen lang werden de

Bretons door hun eigen vorsten geregeerd, tot hun land in 1532 als provincie bij Frankrijk gevoegd werd, zij het met behoud van een groot deel van z'n oude voorrechten en zelfstandigheid. ☒ En nog altijd is de Breton een Franschman van zeer bijzondere geaardheid, trotsch op zijn Keltische afkomst en star vasthoudend aan het oude. Hij toont dat in z'n kleding en huisraad, in z'n zeden en gewoonten, in z'n oude tradities en heidensch bijgeloof, en in duizend andere kleinigheden. ☒ Maar de nivelleerende invloed van onzen

MENHIRS BIJ CARNAC IN BRETAGNE

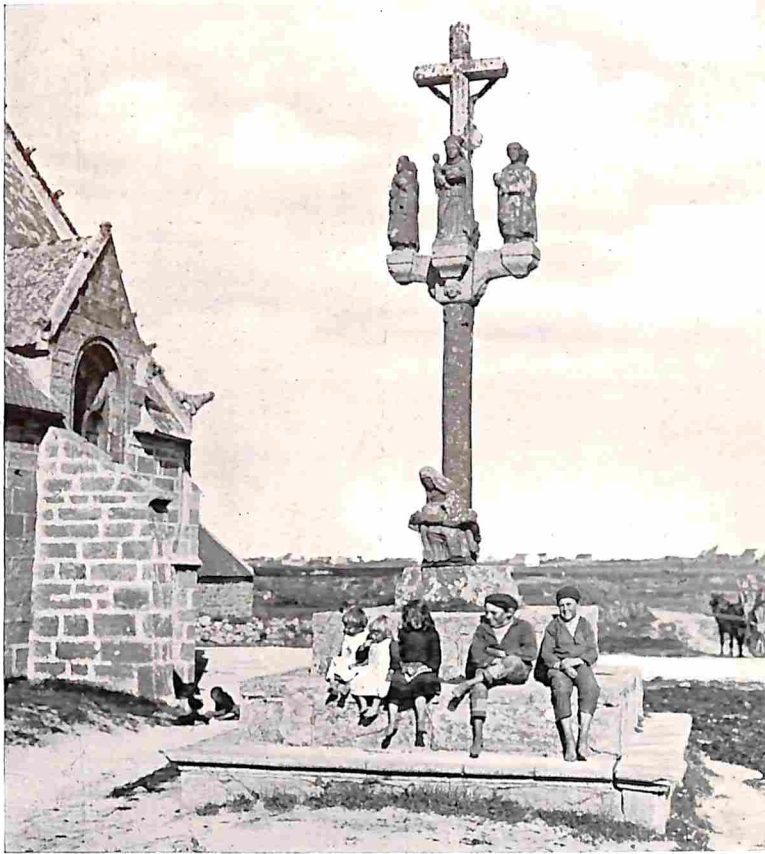
ROTSSEN AAN DE KUST BIJ DOUARNENEZ

modernen tijd heeft ook hem niet onberoerd gelaten en vooral de wereldoorlog heeft in deze z'n invloed doen gelden. ☼ In de voorrede tot het aardige boekje van André Chevrillon „La Bretagne d'hier” betreurt de schrijver met weemoed in het hart het vele oude, dat reeds verloren ging of onherstelbaar verwoest werd. Veel van wat eenmaal een eigen locale kleur had, gaat verdwijnen onder het grijs der algemeenheid, waarmee onze huidige beschaving alles overdekt. ☼ De Bretons zijn van ouds streng gescheiden geweest in afzonderlijke „clans” (stammen), later in parochies, en elk van deze gemeenschappen onderscheidt zich weer in allerlei uiterlijkheden van de overige. De natuurlijke gesteldheid van het land, doorsneden van diepe ravijnen en dichte bosschen en hagen, werkte deze verdeeldheid ten zeerste in de hand. ☼ Maar ver hier boven uit had zich toch een sterk gemeenschapsgevoel ontwikkeld, een diep ingeworteld besef, een afzonderlijk, onafhankelijk volk te zijn. En steeds stonden zij klaar alle uitingen van deze onafhankelijkheid te verdedigen tegen iederen belager. ☼ Tot zij in den wereldoorlog uit de afgeslotenheid van hun taal- en volksgemeenschap gerukt werden en vermengd onder de miljoenen landgenooten uit alle deelen van Frankrijk. ☼ Voor alle kleinigheden, die te zamen het karakteristieke van de Bretons uitmaken, had de poilu maar weinig waardeering. ☼ Hun taal klonk hem barsch in de ooren, hun eigenaardige zeden en gewoonten hield hij voor domheid en bijgeloof, hun verzet tegen alle moderne invloeden voor achterlijkheid en hun typische oude kleederdracht wekte zijn lach- en spotlust op. ☼ En de duizenden Bretons, die na den oorlog terugkeerden naar hun geboorteland, brachten voor een groot deel een meer of minder duidelijk geopenbaard verzet mee tegen al die tradities. De ouderen vielen weer gemakkelijk terug in de oude sleur, zoodra ze weer in die vertrouwde gemeenschap waren opgenomen. Maar bij de jongeren blééf

het verzet en het uitte zich in een geleidelijk loslaten van het traditioneele; hier in stilte en ongemerkt, ginds openlijk en demonstratief. ☼ In z'n hierboven genoemde voorrede wijst André Chevrillon op enkele symptomen: hoe bijv. vele boeren uit de streek bij Penmarck hun mooie, rijk geborduurde vesten maar liefst wegmoffelen onder hun korte zwarte jasje, hun „scapulaire”, of hun kostbare hoeden met lange afhangende slippen verwisselen voor een doodgewone fietspet. ☼ Als overal aldus gaat het ook hier: zoodra een volk in zijn kunstuitingen den steun verliest van zijn eeuwenoude tradities, dan vervalt het in het kunstlooze en staart zich dood op het blinkend massaproduct, op ordinaire, stijllooze bazarrommel. ☼ Zoo gaat het met de kleeding, zoo gaat het met het huisraad. Ook hier is al heel wat verdwenen; de oude kasten en kisten, de groote klokken, de monumentale lits-clos, het kleurige vaat- en koperwerk, het open haardvuur, dit alles tezamen vormde een interieur vol gloed en leven, vol intimiteit en harmonie. Maar het een na het ander verdwijnt en wordt vervangen door withouten tafels en kasten, rieten stoelen, ijzeren bedden, een eiken buffet, een gegoten fornuis en een vernikkelde, lawaaijerige wekker. ☼ Gelukkig is het nog lang niet overal zoo. Maar de afbraak is begonnen en bij velen begint de overtuiging te wankelen. ☼ Het meest conservatief zijn de vrouwen en de ouderen

DE TOREN DER KERK TE LOCRONAN

LAND EN VOLK VAN BRETAGNE. EEN BRETONSCHE CALVARIEBERG

onder haar zullen er voor geen geld ter wereld toe besluiten haar traditioneele kleederdracht te verwisselen voor het costume van de stadsche juffer. Want deze oude kleeding is voor haar onverbreekelijk verbonden aan haar begrippen van eerbaarheid en betamelijkheid, van welvoegelijkheid en vrouwelijke waardigheid. En deze prijs te geven beteekent meer dan het verwisselen van een dood kleedingstuk.

DE DWERGSCHNAUZER

DOOR P. M. C. TOEPOEL

EEN soliede gebouwd, baardig iemandje, dat zeer goed weet, dat hij verstandiger is dan zijn vrouw of baas en dus behalve op zichzelf ook op de menschen let, die bij hem inwonen en — dit spreekt vanzelf — ook op zijn huis. De naam dwergschnauzer duidt aan, dat er een grooter ras bestaat, waarvan dit de dwergvorm is en zoo is het ook. Ons Klein-Duimpje moet naar lichaam en karakter op dien normalen (om het zoo aan te duiden) schnauzer gelijken. Met den schnauzer is heel wat te doen geweest en het is gelukkig, dat er zoo'n verloop bestaat onder de kynologen, zooals zij, die op tentoonstellingen inzenden, zich graag noemen. Aan dit verloop toch is het te danken dat maar weinigen hunner weten hoe'n mallemlolen de kynologie veelal is. Namen en vereischen toch wisselen niet zóó snel af als de kynologen! Daarom dan ook pleit het zoozeer voor den schnauzer, dat enkele getrouwen dit ras bijna een menschenleven — en hoevele hondenslevens! — getrouw zijn. Toen „Cynophilia” op een harer „Win-

ner”-tentoonstellingen haar eerste feest van toen dertig jaar geleden herdacht door eene klasse uit te schrijven voor hen, die reeds toen tot de inzenders hadden behoord, verschenen twee kynologische veteranen, de heeren A. Woltman Elpers, te Baarn, en A. van Weezenbeek, te Rotterdam, en zie, beiden brachten een schnauzer uit. Eerstgenoemde heeft het ras thans reeds zesendertig jaar. Ach, wat heeft de kynologie met dit ras gesold! Waarschijnlijk van oudsher bestonden er in Duitschland twee of drie variëteiten van dezen hond, die in den stal en op het boerenerf leefde en een slechts door slapen en eten onderbroken strijd voerde tegen rat, muis, mol en wat hij verder vermocht te vangen. Dat er gladharigen en ruwharigen bestonden, gaf iedereen toe, maar dan waren er nog zijdeharigen, die de een als een bastaard-, althans een verwerpelijken vorm beschouwde en de ander als den normalen vorm van den thans ook bijna uitgestorven kleinen affenpincher. De ruwhaar noemde men schnauzer of schnauzerl of rattenfänger en daar ik in een boekje van 1888 reeds zijn gewicht als variërend tusschen 3½ en 10 kilogram vond opgegeven, was hij toen soms reeds klein. Den gladhaar noemde men pinscher. Over de afkomst van dit woord is heel wat geschreven, taalgeleerden en woordenboeken zijn er bij gehaald, maar men kon er niets steekhoudends van maken, tenzij men het toeschreef aan het Engelsche werkwoord to pinch. Wellicht dat tegenwoordig een andere afleiding gevonden wordt. Vroeger zag men het nog wel pintscher geschreven, tegenwoordig pinscher, behalve soms in Nederlandsche officieel-kynologische schrifturen en door Dr. Douwes Dekker. Het laatste geschiedt opzettelijk, het eerste waarschijnlijk in het heerlijkste, dat de wereld biedt: onwetendheid. Na eenigen tijd moesten zij alle pinscher heeten, ook de schnauzers. Nu heet de laatste weer schnauzer. Wat volgt? Dan de afkomst. Zooals gebruikelijk wist menigeen die en wees haar ook in de honden aan. Maar het spreekt vanzelf, dat ieder een andere afkomst zag. Volgens den een waren de Duitsche honden verfoekte terriers. Volgens

LAND EN VOLK VAN BRETAGNE. BRETONSCHE JONGE MANNEN EN MEISJES IN DE TRADITIONEELE KLEEDERDRACHT

Foto W. H. Hancock

NEST SCHNAUZERS, ACHT WEKEN OUD, MET GAVE OOREN

den ander was het net omgekeerd en had Engeland o.a. zijn black and tan (nu Manchester!) terrier ontleend aan den pinscher. De meesten zagen er een in Duitschkand bewerkstelligde kruising in en dit liep weer uiteen, zooals vanzelf spreekt. ☼ In 1886 kwamen de peper- en zoutkleurige schnauzers. Daarna moest het ras weer zwart wezen en slank. Thans is beide goed en is het weer compacter. ☼ Van alle drie de variëteiten: gladharige pinscher, schnauzer en gewone affenpinscher bestaan dwergvormen. Echter is de gewoongroote affenpinscher nooit een „kynologische” hond geworden. Blijven dus vijf variëteiten over, waarbij zich als zesde de riesenschnauzer heeft gevoegd. Men waagt niet te veel, wanneer men aanneemt, dat hij uit eene kruising van den gewonen schnauzer met den bouvier is ontstaan. Hij gelijkt althans vaak veel op dezen zelf nog al wisselenden veedrijvershond. Ofschoon natuurlijk typische vertegenwoordigers dezer beide rassen zich duidelijk van elkaar onderscheiden. ☼ „Dwerg” is geen aangenaam woord. Het doet denken aan allerlei lichamelijke afwijkingen: bij den hond aan een bollen schedel en een slecht gebit. Maar in een goed geleid dwergras wordt vóór alles strijd gevoerd tegen de dwergfouten en in weinige rassen is deze krijg zóó geslaagd als bij den dwergschnauzer. ☼ Hij is een rap ventje, dat, al mag het hoogstens 28 centimeter schouderhoogte wezen, stoer is en op en top een werker. De schedel is vlak tusschen de ooren, die hoogstens $\frac{2}{3}$ van de lengte van den schedel uit elkaar liggen en hoog zijn aangezet. Eironde oogen met geweldig stekelige wenkbrauwen en niet te breede wangen. Het was een zwak van oude fokkers daarop te letten, aangezien, naar men zegt, vroeger menig nest mops-hoofdjes vertoonde. De snuit moet iets minder dan de helft van den geheelen schedel meten. De mond mag niet te veel versmallen, al camoufleren de zware snor en baard hier tekortkomingen. Het geheele hoofd moet $\frac{1}{3}$ van de ruglengte meten. ☼ Een korte, droge hals, een forsich borstbeen en diepe borst met matig gewelfde ribben. Achterbeenen veel minder gebogen dan bij voorbeeld bij den Duitschen herdershond. Ronde voeten. Dicht, stekelig haar, dat op den rug wat opstaat. Heelemaal geen wit, liefst zelfs niet op de borst. De kleur is peper en zout of zwart en daar helaas kleursplitsing is doorgedreven, heeft men het beleefd, dat op sommige onzer tentoonstellingen vier dwergschnauzers zijn verschenen, in elke kleur twee van verschillend geslacht en dat zij alle vier het kampioenschap verwierven! Dit maakt onze liefhebberij belachelijk en is de dood voor een ras. Het pleit dan ook zéér voor de beide leidende kennels, dat ondanks het gebrek aan strijd het gehalte in dit ras reeds sedert jaren bijzonder goed is. ☼ Nu twee akelige punten. Men snijdt aan dit ras staart en ooren af. De laatste moet hoog zijn aangezet en omhoog wijzen. De overblijfselen der ooren staan overeind. ☼ Gelukkig behoeft dit een dierenvriend niet van het ras af te houden. Hij kan van te voren een jong uit een te verwachten nest bespreken, onder voorwaarde, dat hij vóór de snijvreugd begint, zijne keuze maakt en dat men zijn hondje gaaf laat. Moedertje heeft dan één geschonden kindje minder te troosten. Men kan óók als protest alle verminkte rassen mijden. ☼ Wie vreest geen aardige oortjes te krijgen, wanneer hij ze gaaf laat, kan thans een schnauzer, hetzij middelgroote

of dwerg uit Engeland laten komen. In dat goede land komt sedert 1895 gelukkig geen aan de ooren verminkte hond meer voor een prijs in aanmerking en men vindt er thans uitstekende schnauzers met fraaie, gave ooren. De staart echter moet er ook daar aan gelooven. ☼ Al is natuurlijk wie van dieren houdt en . . . wie een onverminkten smaak heeft, tegen elk afsnijden, dat natuurlijk pijn doet en dat de schoonheid schaadt, toch is natuurlijk het alléén inkorten van den staart belangrijk minder wreed, dan het ook nog afsnijden van stukken der ooren. Waarbij komt, dat het coupeeren der ooren menigmaal mislukt, zoodat het wordt overgedaan. Soms tweemaal overgedaan! ☼ Het Derde Rijk had in zijne dierenbeschermende wetten, waarmee het de wereld verraste, ook het coupeeren verboden. Een unicum zou dit niet zijn geweest, daar het ook in de voornaamste staten van Noord Amerika verboden en in Engeland door de op aandringen van den prins van Wales (den lateren koning Edward VII) door de Kennel Club genomen maatregel geëindigd is. Maar de leiders schijnen bezweken te zijn voor den aandrang der fokkers, die dan gedwongen zouden zijn geweest goed te fokken, wat zij steeds gemakshalve hadden weggesneden. Thans mag na de twee maanden het coupeeren alléén onder verdooving geschieden. Dit is al. En wie gaat na of altijd verdoofd wordt? Moedertje kan alléén met hare oogen aanklagen en die bereiken de politie niet. ☼ In Nederland hebben de honden vrienden onder de kynologen bereikt, dat bij keuringen de gave hond evenveel rechten heeft als de geschonden. Maar . . . de meeste keurmeesters staan antipathiek tegenover ons streven. ☼ De Raad van Beheer zegt zich niet gerechtigd te achten het voorbeeld der Engelsche Kennelclub te volgen, omdat hij reciprociteitscontracten met de leidende lichamen in de overige landen heeft gesloten, welke bepalen, dat men de raspunten in het land van oorsprong moet overnemen. Genetici en juristen hebben den Raad van Beheer uitgelegd, dat ras is het geen vererft en dat dus raspunten niets te maken hebben met het wegsnijden van wat vererft. Dit is zóó duidelijk, dat men moet a a n e-

Foto W. A. Hancock

KOP VAN EEN DWERGSCHNAUZER

men, dat de Raad alléén uit vrees voor de protesten der snijgragen de wreedheid laat voortduren. Intusschen toont zich door zijn tegenwoordig standpunt de Raad niet wijzer dan de Amsterdamsche stratenmaker van voor ruim dertig jaar geleden (maar toen was Mendel ook nog geen gemeengoed), die, daar hij mij met goede honden zag, mijn oordeel wou weten over zijn hondje, dat, zei hij „een echt foksie geweest zou zijn, meneer, as ik het beest zijn ooren had laten afsnijden”. Die man had trouwens wel kijk op rassen, want hij vertelde me, dat zijn keesje gejonkt had en of ik er niet een paar van wou hebben, het had drie echte fokxies en drie echte keesies. En dit was nog vóór de Hollandsche keeshond was uitgevonden.

LANGS DIJKEN EN WEGEN IN JUNI

DOOR M. HOEN

ALS Mei ten einde loopt, liggen de landen wijd open voor den jongen zomer. Dan komen de milde zomerdagen en warme zomernachten, die alle bloemen, nog in knop gevouwen, doen openplooiën en uit alle donkere schuilhoeken steeds meer te voorschijn tooveren. In de slootjes wriemelt het leven. Stekels schieten in schichtige vaart voorbij, dikke torren roeien rond en kokerjuffers scharrelen tusschen de waterplanten. Zweefvliegen zonnen zich op de lange linten van het riet en libellen in glanzige zomerpronk van blauw en groen jagen langs den slootkant. Het wordt zomer en zonnestralend wordt Juni de tijd waarop planten- en vogellevens tot de rijkste ontplooiing komt. De meeste planten, die we in Mei langs den weg vonden, staan er nog, zelfs nog een enkele Dotter of Pinksterbloem staat hier en daar, een beetje gekleurd en gehavend, als een teken van vergane glorie langs den wegkant en tegen St. Jan komen ook de andere zomerplanten in bloei, zoodat Juni de maand is waarin ongeveer driekwart van onze inheemsche planten in bloei staat. Weelderig schieten de grassen omhoog, tusschen de halmen wiegelen de pluimen en aren. Boterbloemen en Zuring vullen de wei, klaver geurt, schermbloemen hebben hun kantachtige bloemen uitgespreid, hoornbloemen besneeuwen den berm en een overvloed van paardbloempluisbolletjes plekken luchtig in het gras, terwijl nog een enkele, ruiggeel in het decoratieve wortelrozet, staat te bloeien. Boven dit alles hangt echter het zwaard van Damocles in den modernen vorm van de zeis, want hoe veelbelovend alles er ook mag uitzien, hoe prachtig de kleuren der zomerplanten zijn, onherroepelijk gaat de maaier aan alle Juniglorie een eind maken en dan worden de wegen akelig kaal en stoppelig, de dijken saai en vervelend, want

Foto W. H. Hancock

CROWSLIPS MARCUS, VIJF MAANDEN OUD (VAN VADERS- EN VAN MOEDERSZIJDE HEEFT HIJ TOT GROOTMOEDER DE DOOR MEVROUW CLARION IN NEDERLAND GEFOKTE GERTI VAN DUINLUST)

niet meer golft het gras langs de helling, waartusschen allerlei aardige dingen verborgen waren. Natuurlijk loopen de gewone ruige wegkantjes in droge streken weinig gevaar, maar in Holland is ieder grazig weggetje een kostelijk bezit. Onophoudelijk jaagt de boer kinderen en minnende paartjes uit het gras weg, opdat het niet kort voor den maaitijd wordt platgetreden, waarna het zich niet meer op kan richten, om-

dat de groei dan reeds te ver is gevorderd. In den voorzomer is dat nog niet zoo erg, want dan gaat het gras door middel van de knopen wel weer overeind staan, maar, daar dit evenals bij de anemonebloemen een ongelijkmatig groeiproces is, waarbij de anderkant van zoon knoop sneller groeit dan de bovenkant, komt daar eens een eind aan, met het gevolg dat het niet meer jonge gras platgetreden is en platgetreden blijft. Bestond er geen maaitijd, dan bleven de planten tot het einde van de maand in bloei, maar nu ligt begin, midden of eind Juni, al naar gelang van weersgesteldheid en plaats, alles op repen, later op hoopen in de zon te drogen en een sterke hooilucht is het eenige wat overblijft. Vooral het bloeiende Fluitekruid, een van de mooiste planten van den voorzomer, is geen lang leven beschoren. Nauwelijks in bloei gekomen, de bermen sierend met de kantachtige bloemschermen, verdwijnt het met de boterbloemen en zuring, die ook nog lang niet zijn uitgebloeid. Maar aan dit alles is niets te doen. Nuttigheid en econo-

mie gaan voor schoonheid en het zou sentimenteële dwaasheid zijn dergelijke wegkanten te willen beschermen, want noch Fluitekruid, noch Boterbloem en Zuring zijn zeldzame planten en niettegenstaande de vernietigende zeis zijn ze langs onze Hollandsche wegen onuitroeibaar. Maar ook

BLOEMEN EN PLUISBOLLEN VAN DE PAARDEBLOEM

zeldzame planten weten hun bestaan ondanks den immer weerkerenden maaitijd te handhaven. Langs een ouden polderdijk onder den rook van Amsterdam weten wij op een klein plekje van enkele vierkante meters de zeldzame Beemdoievaarsbek te staan. Ieder jaar gingen wij er in Juni naar kijken en er waren wel jaren dat de plant werd weggemaaid zonder dat ze in bloei was geraakt. Dan wanhoopten we er aan of het volgend jaar de prachtige, groote, blauwe bloemen weer te voorschijn zouden komen, maar tot nu toe is ze niet verdwenen en zijn we na al die jaren eigenlijk meer bevreesd voor verzamelaars die de heele plant uitgraven, dan voor den maaier, zoodat we dan ook aan niemand de vindplaats hebben verraden. ☞ In ons land zijn nog maar enkele planten beschermd en kan men vrijwel alles wat niet op particulier terrein groeit, ongestraft plukken. Zoo zijn doordat ruw en woest de takken met de uitlopende katjes zijn afgerukt. Toch heeten de wilgen beschermd te zijn, maar dat geldt slechts in die streken waar ze in grooten getale voor

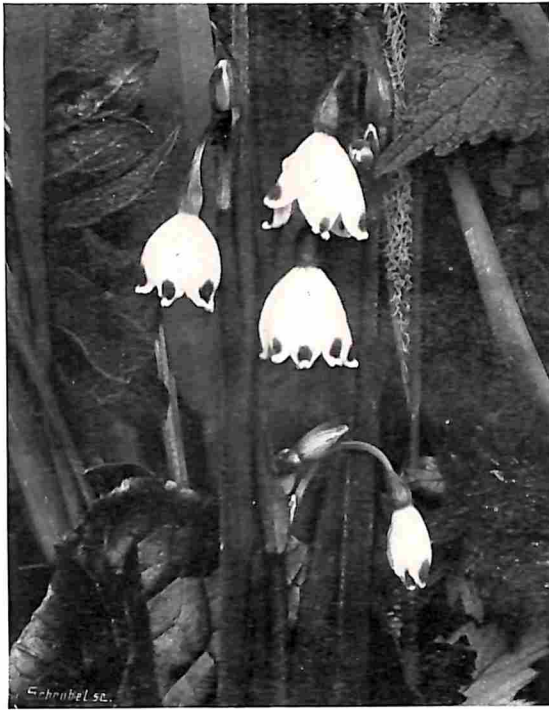
GROOT KAASJESKRUID

mand- en vlechtwerk worden gekweekt. Strenger is het toezicht in de badplaatsen, waar het gelukkig moeit kost een bos blauwe zeedistels mee naar huis te nemen en ook de duindoorns, in het najaar overvloedig met oranje bessen prijkend, kunnen ons nog wel eens een standje van een koddebeier

doen oploopen als we probeeren een winterbceket mee naar huis te nemen. Hier en daar mag men ook de vruchten van het Kardinaalshoedje niet plukken, maar dat men zich daar niet aan stoort, bewijzen de heerlijk gehavende struiken in het najaar. Dan breken de „bessen-en-vruchtenhartstochten" los, die gelukkig niet altijd zoo schadelijk zijn voor den plantengroei als het lijkt, omdat bessen en vruchten toch altijd maar een gedeelte zijn van een struik, die zelf, hoe gehavend ook, nog wel blijft leven. Bedenklijker wordt het als men wilde planten gaat uitrukken en daarbij onnadenkend wortel of knol vernielt. In de meeste gevallen is dit wanneer het een gewone plant betreft nog niet zoo erg, maar wanneer iemand op een onbewaakt oogenblik Beemdooievaarsbekken, zeldzame orchideeën, Parnassia, Aristolochia of andere zeldzame planten ontmoet en geboeid een paar exemplaren meeneemt om thuis te determinieren, dan is de Nederlandsche drama in gevaar. Dat klinkt heel dramatisch,

maar als men weet dat er voortdurend vindplaatsen van zeldzame planten verdwijnen (al komen er ook wel eens nieuwe bij), als men weet dat er b.v. vroeger in Oostenrijk en Duitschland karrevrachten van het zeldzame Vrouwe-schoentje, *Cypripedium calceolus*, aan de markt kwamen, is het niet zoo onbegrijpelijk meer dat er in beide landen en ook in Zwitserland verenigingen zijn opgericht met het doel de zeldzame planten te beschermen, die vaak een onderdeel zijn van de algemeene verenigingen tot behoud van natuurschoon. In ons land bestaat zulk een vereniging niet, al is er een commissie die zich met dit vraagstuk bemoeit, zoodat behalve de planten die gemeentelijk beschermd zijn alles geplukt mag worden. Kundige en degelijke leiding op excursies is dus zeer gewenscht, opdat niet iedere herbariumhouder in zijn verzamelwoede alles plukt en uitroeit wat hij nog niet heeft, want het gebeurt nog herhaaldelijk dat men bepaalde excursies maar liever uitstelt omdat de streek waar men botaniseeren wilde, juist een der vorige dagen door een ander gezelschap bezocht is en dus is „afgegraasd". Er blijft echter genoeg over dat we zonder gewetensbezwaar kunnen verzamelen of overplanten in onze tuin. Zoo heeft de familie der Ooievaarsbekken naast de zeldzame Beemdooievaarsbek een paar heel gewone soorten, die overal langs dijken en wegen zijn te vinden. Zeer algemeen in boschachtige streken en als onkruid langs de villaterreinen van Kennemerland is het Robbertskruid, ook weer een van de planten, waarvan we vanaf het zeer vroege voorjaar tot laat in den herfst den geheelen levensloop

van jonge kiem tot zaaddragende plant kunnen volgen. De planten kunnen vrij hoog worden en het heele jaar door dragen zij tamelijk groote, roode bloemen, veel grooter dan die van de zachte ooievaarsbek, ook een heel gewone soort met liggende, zachtbehaarde bladeren, die in het vroege voorjaar als sierlijke kleine rondjes den grond bedekken, dan ook eigenlijk het mooist zijn. Eigenlijk vinden wij ook de frisch opschietende kiemplanten van het Robbertskruid mooier en sappiger dan de in bloei gekomen planten, vaak dik met het stof van de rijwegen bedekt en die door hun lange stengels den indruk maken uit hun kracht te zijn gegroeid. Ze hebben tamelijk veel insectenbezoek, maar kruipend gedierte dat van den grond af wil inbreken en tegen de lange, roode stengels opklimt, wordt daar door de talrijke klierharen tegengehouden en afgeweerd. Bij de Reigersbek staan de bloemen in schermen, maar dit is een plant die opvalt door haar vruchten en daarom eerst in het najaar onze aandacht vraagt. Nu komen ook de Wikke-soorten, klein en groot, overal te voorschijn. Dit zijn echte planten van den zomer en de familie is wel zoo groot, dat er langs alle wegen van ons land in verschillende streken eenige vertegenwoordigers van zijn te vinden. Soms staan de bloemen in dikke trossen, soms ook vinden we er maar een paar in de bladoksels, maar meest hebben ze allemaal dezelfde paarsblauwe

ZOMERKLOKJE (*LEUCOIUM AESTIVUM*)
Gekweekt, verwilderd en nu wild?

of roodvioletten kleur. Bovendien hebben ze ook alle geveerde bladeren. De Vogelwikke, *Vicia cracca*, is onder al die soorten misschien wel de mooiste. Tusschen de ransken bladeren, die zich aan rietstengels of aan korenhalmen vasthouden, echter ook vaak gewoon in het gras van den wegberm groeien, pronken de dikke trossen, die soms wel tot dertig bloemen bevatten en in kleur wisselen van licht tot donkerpaars. Aan het eind van het evengeveerde blad loopt de bladsteel uit in een rank. Wanneer het jonge blad nog nauwelijks is ontwikkeld, lijkt de rank op een dun draadje, dat geheel recht is en nog niet kurkretrekachtig omgekruild. Deze dunne draden maken nu een eigenaardige beweging met hun onderste gedeelte, waardoor de top langzaam een wijde kronkelbaan doorloopt en daarbij natuurlijk gemakkelijk in aanraking komt met een of ander steunpunt. Vooral bij de Heggerank zijn deze bewegingen prachtig te zien, in het bijzonder wanneer het windstil weer is en we den tijd hebben eens langer dan tien minuten bij zoo'n jonge plant stil te staan. Zoodra de zoekende rank zijn stut ontmoet, klemt hij zich vast en dit vasthechten is in den dunnen draad een ingewikkeld groeiproces, want vaak is de rank maar aan één kant gevoelig voor den aanrakingsprikkel, terwijl de tegenovergestelde zijde daarop reageert met groei, zoodat binnen het dunne draadje

VOGELWIKKE MET RANDEN IN VERSCHILLENDE STANDEN

de prikkel moet worden voortgeleid. Nu windt de rank zich in korten tijd om zijn steunpunt en daarna gaat ook het gedeelte dat het dichtst bij het blad zit zich kurketrekkerachtig omkrullen en vaak vertoonen zich in de „horlogeveer” verschillende omkeerpunten omdat, daar de beide uiteinden vastzitten, de windingen niet eenzelfde richting kunnen hebben. Op deze wijze hechten de planten zich vast, richten zich ook wel op, daar de rank, eenmaal opgerold, niet meer groeit en dus de afstand tusschen steunpunt en blad aanmerkelijk kleiner wordt. Zoo rankt ook de kleine Ringelwikke, *Vicia hirsuta*, als duivelsnaaigaren door het kreupelhout en ook de grootere voederwikke *Vicia sativa* komt overal van Mei tot Juni voor langs dijken en wegen. Maar nog andere vertegenwoordigers van de familie der vlinderbloemigen groeien in Juni langs den weg. Behalve de Brem en de Gaspeldoorn in zandige streken zullen we ook de gele bloemen van de Veldlathyrus op veel plaatsen aantreffen, altijd kenbaar aan een gevleugelden stengel, terwijl Vogelpootje, Rolklaver, Rupsklaver en de gewone roode en witte schapebloemen voor iedereen wel zeer goede bekenden zijn. Vrij algemeen is ook de mooie Akkerhoningklaver, een forsche plant, rijkbloeiend met rechtopgerichte gele bloemtrossen en meestal op ruige plekken voorkomend. Een echte zomerbloem is ook het Groot-kaasjeskruid, *Malva silvestris*. Met prachtige lichtroode bloemen staat ze van Mei tot November overal langs den weg, maar door het grove vijfpuntige blad, vaak grijs van het stof, gaat er veel van haar praal verloren en als kinderen plukten wij deze „mooie bloemen met de leelijke bladeren” dan ook niet. De bloemen zijn weer volkomen ingericht op kruisbestuiving, want in het begin liggen de stijlen langen tijd verborgen tusschen den koker van vergroeide helmraden. Eerst nadat de helmknoppen zijn opengegaan en het grijze zilverachtige stuifmeel alweer bijna is verdwenen, komen de stijlen te voorschijn zoodat de stempels dan bestoven worden met stuifmeel, afkomstig van een andere bloem. Het is aardig te zien hoe de insecten, bijen en vliegen zilverbepoederd uit de roode bloemen te voorschijn komen, want de honing wordt afgescheiden door de kelk en ligt verborgen tusschen den voet der kroonbladen, zoodat het bezoekende insectenvolk diep in de bloem moet kruipen om het te bereiken. De vruchten zien er uit als platte Goudsche kaasjes, die nog niet rijp, wel eetbaar zijn, maar niet smakelijk. Ook Muskus- en Klein-kaasjeskruid met kleinere bloemen zullen we vaak ontmoeten, en direct aan bloem en vrucht als een exemplaar van de familie der Malvaceeën herkennen, maar zulke mooie bloemen hebben ze niet. Daarentegen is weer de Heemst, *Althea officinalis*, een prachtige plant met lichtroze bloemen tusschen de fluweelig-viltige bladeren, die zijn groeiplaats heeft langs de Zeeuwsche en Zuid-Hollandsche stroomen, maar ook langs de Zuiderzee, waar we haar in de buurt van Durgerdam meermalen hebben gevonden. Een echte plant van de groote rivieren, van moerassige weilanden is ook het Zomerklokje dat tot de vrij zeldzame Nederlandsche planten behoort en soms ook gekweekt voorkomt. Er wordt zelfs wel beweerd dat het Zomerklokje in het geheel geen wilde plant is, maar oorspronkelijk een sierplant was die uit kloostertuinen ontsnapt zou zijn, zooals eigenlijk ook het Sneeuwlokje en het wilde hyacintje, de Kievitsbloem en nog andere geen echte wilde planten zijn, maar verwilderd. Dat zulke planten het in een natuurlijke omgeving langen tijd kunnen volhouden, bewijst dat het sterke soorten zijn, want meestal kunnen tuinplanten niet buiten hun verzorging: het wieden en schoonhouden van hun omgeving. In de natuur is er geen tuinman die lastig onkruid in hun nabijheid opruimt, maar moeten zij zelf hun groeiplaats verdedigen en nieuw grondgebied voor kiemplanten veroveren. Het is dus een bewijs van taaiheid en levenskracht, als dergelijke vreemde ontsnapte planten op den duur de concurrentie met de inheemsche flora kunnen volhouden. Hoe ouder en volgroei-

der het Zomerklokje wordt, des te voller worden de bloemschermen, soms met vijf of zes hangende kelkjes die groene stipjes hebben op elk bloemdekblaadje. In onzen tuin staan een paar pollen, die, tweemaal overgeplant, zich ieder jaar uitbreiden. Een echte dijken- en wegenplant is het Zomerklokje, evenmin als de Anemoon, dus ook weer niet, maar het is een plant die als tamelijk zeldzaam aanspraak maakt op onze bescherming, al zullen we soms, daar ze plaatselijk in groote hoeveelheden voorkomt, verbaasd zijn over het groote aantal dat een moerassige wei kan bevolken. Natuurlijk bloeit er in Juni nog veel meer langs dijken en wegen. Veel wat den geheelen zomer doorbloeit, begint in dezen tijd, maar bovenal is Juni ook de grasmaand en al wie van peuterwerk houdt, wie precies is en wat geduld heeft, moet eens probeeren een paar van die grassen te determineeren. Voor velen zal dit een moeilijke puzzle zijn, maar juist door dit werkje krijgt men inzicht in de ingewikkelde samengestelde bloeiwijze van het gras. Dan gaat men al dat „hooi” bewonderen en als men eenmaal zoo'n graspluimpje eens beter heeft bekeken, zal men vanzelf ook op andere kleine dingen gaan letten. En al determineert men niet direct juist, dan is dit heelemaal niet erg, als men bedenkt, dat er in Nederland slechts een paar specialisten in grassen zijn. Het komt hier weer niet op den juisten naam aan, maar op het inzicht in leven en bouw van de wilde plant en in dit geval eischt dit wat geduld en peuterwerk.

Foto ja. Abbing, Driebergen

GAILLARDIA TANGERINE

Gaillardia's

DOOR G. KROMDIJK

REEDS hebben we enkele vaste planten in den loopenden jaargang van „Buiten”, besproken, en hoewel de eigenlijke planttijd reeds voorbij is, hopen we van tijd tot tijd toch nog enkele soorten te behandelen. We zitten nu midden in den bloeitijd van vele vaste planten, zoodat een bespreking daarvan zeker zijn nut zou hebben. Een opsomming van soorten zou U echter heel gauw vervelen, en daarom doet U beter een groote kweekerij te bezoeken. Daar bloeien thans en in de komende maanden een overvloed van vaste planten. Daar zal men U gaarne rondleiden, en U wijzen op vele nieuwe snuffjes, doch ook op oude, goede bekenden van ons. Niet ieder is er voor in de

gelegenheid zoo'n groote kweekerij te bezoeken, en meer speciaal voor hen zijn deze artikelen bestemd. ☞ Langzamerhand hebben we wel bemerkt dat het meerendeel van onze lezers de grootste belangstelling heeft voor de planten die men gemakkelijk zelf in eigen tuin kan kweken en verzorgen, van die planten waarvoor de tuinman nu eens niet elke week behoeft te komen. O, er zijn er genoeg, ja heel veel zelfs en daarom is de keuze voor den liefhebber wel eens moeilijk. Eenjarige en vaste planten zijn over het algemeen niet zoo veeleischend, als men maar zorgt voor een lossen grond en een goede bemesting is men reeds ver op weg. Vooral deze twee genoemde werkzaamheden worden door den amateur-tuinier het ergst verwaarloosd. Dat zijn ook werkzaamheden voor een vakman, en dat laten we dus tijdig in het voorjaar doen. Tot de vaste planten die gemakkelijk groeien en daarbij zeer rijk bloeien, moeten we ongetwijfeld ook de Gaillardia's rekenen. Ze behooren tot de familie der Compositae en zijn afkomstig uit Noord-Amerika. Men zou ze in verschillende groepen kunnen verdeelen, n.l. de eenjarige, de tweejarige en de vaste planten. De eenjarige *Gaillardia picta* wordt in April-Mei buiten in den vollen grond uitgezaaid, en later op een onderlingen afstand van 20 c.m. uitgedund. Men heeft enkel- en dubbelbloemige variëteiten, die onafgebroken van Juli tot September bloeien. Ze verlangen echter een plaatsje in de volle zon. De hoogte varieert van 30 tot 50 c.m., met hun soepele, lange stelen behooren de Gaillardia's tot eerste klas snijbloemen, en worden voor dat doel dan ook veelvuldig aangeplant. De tweejarige en de vaste plant *Gaillardia's*

kunnen ook door zaaien zoowel als scheuren vermenigvuldigd worden. Dit laten we echter liever aan den kwecker over, waar we voor een luttel bedrag reeds een groot aantal planten hebben. Ze groeien het best op een niet al te vochtigen grond, vooral in den winter staan ze graag droog, daar ze anders spoedig weggroten. Trouwens, na enkele jaren worden ze er niet beter op, en doet men gezien den lagen aanschaffingsprijs beter weer wat nieuwe exemplaren aan te schaffen. Niet alleen in den border, maar ook als snijbloem zijn de Gaillardia's mooi, temeer daar ze op water heel lang goed blijven. Wat

prachtig zijn ze van vorm en van kleur, die donkere roodbruine hartjes omgeven met een rand van sierlijke meeldraadjes. De bloemblaadjes bij het hart rood getint, aan het eind overgaand in zacht geel. Natuurlijk is er wel wat kleurvariatie onder de verschillende soorten, maar het is toch de hoofdtoon. Een van de mooiste soorten is de Gaillardia aristata Tangerine met donker-oranje bruine bloemen, een kleur die men weinig aantreft. Hoewel ze winterhard zijn, verdient het toch aanbeveling ze 's winters een weinig met turfmolm te dekken.

Het gelukkige familieleven der primitieven

DOOR CHRISTIAN LEDEN

AL staan de natuervolken ook in technisch oogpunt op een primitieve trap van ontwikkeling, dan wil dit niet zeggen dat ze daarom ook in geestelijk opzicht cultuurloos moeten zijn. Bezien we bijvoorbeeld een oervolk als de Eskimo's, dat tengevolge van zijn geïsoleerde woonplaats nog, wat zijn materiele cultuur betreft, op een trap staat als de volkeren in West-Europa in het steenen, ja in het palaeolithische tijdperk. ☼ De oude wapens en gereedschappen der oorspronkelijke Eskimocultuur vertoonen zulk een verbazingwekkende overeenkomst met onze vondsten uit den palaeolithischen tijd van ongeveer dertigduizend jaren geleden dat zelfs vaklieden nauwelijks het onderscheid kunnen zien. ☼ Tegelijkertijd vertoont daarentegen de geestelijke cultuur der Eskimo's een verbazingwekkend hooge trap van ontwikkeling. Ze voeden hun kinderen op naar grondbeginselen, die men bij ons juist modern zou noemen. De ouders benutten den drang van hun kinderen om alles na te doen en geven hun modellen van de gereedschappen der volwassenen, waarmee ze spelen, tot zij deze tenslotte met meesterschap kunnen hanteeren. *Nooit* wordt een kind ruw beknord of geslagen. Ik heb nooit een volk gezien, dat met zooveel liefde en teederheid de kinderen behandelt, als deze menschen. ☼ Een lange, droevige ervaring heeft den Eskimo overtuigd, dat zelftucht de eerste voorwaarde is voor een gelukkige samenleving. Uitbarstingen van toorn en onbedachte uitingen ziet of hoort men haast nooit, en voorzover ik weet bevat hun taal ook niet één scheldwoord. Zij spreken elkander zelden tegen, zelfs al zouden ze aanleiding daartoe hebben.

Verwijten worden in zachte bewoordingen ingekleed en worden alleen maar in geval van uiterste noodzaak tot iemand gericht. Ook twist is een zeldzaamheid. ☼ Deze menschen gedragen zich behoorlijk, zooals een Eskimo me eens zeide, zonder in het hiernamaals een belooning te verwachten of zonder een bestraffing te vreezen. Politiegeweld en -straf in onzen zin kennen zij ook niet en ze hebben slechts ongeschreven de wetten, die hun moraal of beter gezegd hun godsdienst hun voorschrijft. ☼ Wat het huwelijksleven der Eskimo's betreft: zij kennen geen huwelijksplechtigheden, maar hun huwelijken zijn niet minder duurzaam dan die bij ons, want zij weten evenmin iets af van echtscheidingsmoeilijkheden. Ofschoon het beiden echtgenooten vrijstaat, elkaar te verlaten wanneer het hun goeddunkt, komt een echtscheiding bijna nooit voor. ☼ Ik ken onder de Canadeesche Eskimo's slechts één geval, waarin de vrouw haar echtgenoot voor altijd verlaten heeft en dit deed zij klaarblijkelijk, omdat hij haar veroorloofde, geheel en al baas in huis te zijn. Daardoor verveelde zij zich, verloor langzamerhand het respect voor haar echtgenoot en liep toen van hem weg. Zij vond echter spoedig een anderen heer gemaal, die zich niet overheerschen liet en leefde met dezen tweede nog gelukkig samen, toen ik eenige jaren later voor de tweede maal de Canadeesche Eskimo's bezocht. Is bij de Eskimo's ook gewoonlijk de man de baas in huis, dit wil evenwel niet zeggen, dat hij zijn vrouw of zijn gezin zijn wil opdringt; wanneer er iets belangrijks te beslissen is, luistert

Foto Leden
GEORNAMENTEERDE GROENLANDSCHE KINDERZAK

Foto Leden
EEN SCHOONHEID UIT WEST-GROENLAND, DIE DUIDELIJK VAN GEMENGD RAS IS

Foto Leden
ESKIMO'S VAN WEST-GROENLAND AAN DEN AVONDMAALTIJD

Foto Leden
ESKIMOVROUW AAN HET „WASSCHEN" VAN HAAR KLEINE, WAARBIJ ZIJ IN PLAATS VAN WATER EN ZEEP, ZOO NOODIG HAAR TONG GEBRUIKT

hij naar de meening van zijn familie. Ook de grootere kinderen worden gaarne in den familieraad betrokken. Het laatste en beslissende woord is echter aan het hoofd des gezins. Het voornaamste doel van het huwelijk is, kinderen voort te brengen. Ja, het schijnt onder deze menschen zelfs een soort religieuze of heilige plicht te zijn, zich voort te planten. Volgens de opvatting der Eskimo's moeten alle normale menschen huwen en kinderen krijgen, zoodra mogelijk, nadat zij volwassen zijn. De Eskimo's worden reeds al kleine kinderen verloofd. Kort nadat een kind geboren is, wordt het door zijn ouders aan het kind van een bevriende, maar niet na verwante buurfamilie als echtgenoot of ega toegezegd. Deze belofte is wederkeerig bindend en wordt bijna nooit veronachtzaamd. Het lot eener vrouw is, wat het huwelijk betreft, dus van den aanvang af bezegeld. Zijn er bij een stam meer vrouwen dan mannen, dan is het de plicht van den flinksten jager, de overgebleven vrouwen tot zich te nemen. In gevallen, dat er meer mannen dan vrouwen zijn, komt het voor, dat de flinkste vrouwen twee echtgenooten hebben. De Eskimo-vrouw heeft echter met één echtgenoot meestal genoeg te doen. Behalve het huishouden en de opvoeding der kinderen moet ze namelijk nog kleermaakster, schoenmaakster, tentmaakster en bootmaakster voor de familie zijn. Met het privilege van meer mannen gaat de verplichting gepaard, meer arbeid te presteeren: meer laarzen te maken, meer kleeren te naaien, meer huiden te bereiden. Als laatste looi-proces moet de Eskimo-vrouw nogde zolen der laarzen dag en lang doorkauwen, vóór zij ze met draden van pees

aan de laarzen naait. Maar niettegenstaande al dezen arbeid of misschien juist daardoor is de Eskimovrouw zeer tevreden met haar lot. Ze aanvaardt haar arbeid vroolijk en welgemoed en heeft geen tijd, met melancholiek gezicht te peinen over de slechtheid der wereld. Zij weet, dat haar vriend en kameraad, de echtgenoot, ook zwaren arbeid verricht, om voor haar en de kinderen de voor het levensonderhoud benodigde grondstoffen te halen. Trots den velen en zwaren lichamelijken arbeid hebben de Eskimo's altijd nog tijd en kracht genoeg over, om zich te interesseeren voor muziek, spel en dans. Elke normale Eskimo bezit als geestelijk cultuurgoed naast de sagen en overleveringen zijner voorvaderen verscheidene liederen (tekst en muziek), die hij zelf gedicht en gecomponeerd heeft. Zij hebben een goeden zin voor vorm en kleur en ornamenteeeren hun kleeren, wapens en gereedschappen op mooie, zinrijke wijze. Wanneer men de cultuur der Eskimo's nauwkeurig beziet, en daarbij in acht neemt, dat deze menschen in technisch opzicht op een ontwikkelingspeil staan, dat overeenkomst vertoont met dat onzer palaeolithische voorvaderen uit den laatsten ijstijd, dan wordt het iemand eerst recht duidelijk, dat de geestelijke ontwikkeling even oud is als de materiele en dat ook onze voorvaderen uit het steenen tijdperk, om niet te spreken van die uit het bronzen en het oudere ijzeren tijdperk geen barbaren waren. Veeleer zullen zij wel een vrij hooge geestelijke cultuur gekend hebben, die door omwentelingen en technischen vooruitgang voor het grootste deel vernietigd is.

DE WATERLELIE

IN een grooten boog loopt de gracht eensklaps dood. Over het water hangt het zwaarmoedige loof van een treurwilg. Het riet zingt in den wind, die van over de stad komt, en wuift zijn bruine pluimen heen en weer. Het water leeft van de visschen. In donkere stoeten trekken ze vlak langs den oever voorbij, maar af en toe bliksemt een streep van zilver, wanneer één den glanzenden buik heel even maar omhoogkantelt in het licht van de zon, die diep in het water schijnt. Hier droomen ook de witte waterlelies. De bloemen liggen roerloos in de gracht, te midden van de paletten der groene bladen. Het is een kleed van groen, dat dezen hoek van de gracht bedekt, en hier en daar en overal zijn de blanke bloemen opengebrosen, onwezenlijk als gedachten. „Liggen die bloemen zóó maar los op het water?” vraagt het kind, dat opgehouden heeft, de visschen te voederen, en nu kijkt naar de lelies. „Nee, kind, die hebben een langen steel, en daarmee zitten ze aan den bodem vast”. „En de bladen ook. Moeder?” „Ja”, zegt de moeder. „De bladeren ook”. Natuurlijk,

Mevrouw. U heeft gelijk. Een waterlelie is tenslotte ook een doodgewone bloem. En toch verdenk ik die doodgewone waterlelie ervan, iets heel buitengewoons te zijn. Schoonheid, die zich heeft losgemaakt van de aarde, en die daar nu, zóó maar, stralend van wit en geel, is geboren in de wonderbaarlijkste elementen dezer wonderbaarlijke wereld: het wa-

LANDSCHAP BIJ SPARTA

ter en het licht. Daarom heeft zij het hart gestolen van den Middeleeuwschen mysticus. Want zegt Ruusbroec niet van de aploppe: „Si hout hare altoes boven den watere, ende heeft IIIJ groene bladere tuschen hare ende dat water, ende si es gestadecht in den gronde, ende es boven ont-ploken der sonnen”. Vooral deze laatste woorden zijn om niet weer te vergeten. Ws.

BIJ SPARTA

DOOR EDWARD B. KOSTER

Ver blinkt Taügetos met blanke toppen;
't Is avondval, en 't sterke licht verflauwt,
Hoog welft de hemel, die nu matter blauwt,
Laag dreigt een streep met donkerpaarse koppen.

In wijde verte dansen notendoppen
Het vlied'rig zeil op den Eurotas; koud
En star verrijst een witte zuil, die oud
Zich voelt bij al de nieuwe lenteknoppen.

Het land stuwt al zijn banen naar de zee,
De wind zeilt met de ranke booten mee,
En brengt ze bij het open, groote water.

De zware schepen laden proviand
In slanke lichters en verschaffen 't land
Zijn leven: zoo ging 't eeuwen — nu — en later.